

دیاسپورای ارمنی؛ دیدگاه‌ها و ظرفیت‌های تأثیر

سرویس ارمنستان/خبرگزاری آران
خبرگزاری آران / سرویس ارمنستان :

مقدمه

ارامنه از جمله مردمانی هستند که در طول یکصد سال گذشته با مهاجرت به کشورهای مختلف از توزیع جغرافیایی متنوعی برخوردار شده‌اند. پراکندگی ارامنه از جمله عوامل ایجاد دیاسپورای ارامنه در خارج از ارمنستان و تشکیل انجمن‌ها و اتحادیه‌های ارامنه خارج از کشور بوده است. تاسیس لابی در جهت تحت تأثیر قرار دادن سیاست خارجی کشور هدف، برای برآوردن اهداف آنها از جمله اقدامات مهم دیاسپورای ارمنی است. بطوری که در جدیدترین اقدام سیاسی دولت ارمنستان در فرایند عادی سازی روابط خود با ترکیه نمی‌توان به راحتی از کنار نقش لابی ارامنه به عنوان یک بازیگر موثر بین المللی گذشت. به باور برخی تحلیل‌گران اقدام اخیر کنگره آمریکا در تصویب قطعنامه نسل‌کشی ارامنه در دوره عثمانی نیز مستقیماً با لابی ارامنه مقیم این کشور صورت گرفته است. در این مقاله ضمن معرفی دیاسپورای ارامنه در خارج از ارمنستان به بیان دیدگاه‌ها و میزان تأثیر گذاری آنها در حمایت از منافع ملی ارمنستان و حقوق ارامنه سراسر جهان خواهیم پرداخت.

دیاسپورای ارمنی

جامعه دیاسپورای ارامنه، شامل ارامنه ای می‌شود که با مهاجرت داوطلبانه و یا تغییر مکان اجباری به دلیل درگیریهای نظامی، (قتل عام ارامنه) در جنگ جهانی اول و بحرانهای سیاسی و اقتصادی در سراسر جهان پراکنده شده‌اند [1]. در حال حاضر تعداد ارامنه سراسر جهان بیش از 8 میلیون نفر تخمین زده می‌شود که تنها 3/2 میلیون نفر از آنها در جمهوری ارمنستان سکونت دارند و اکثر آنها در خارج از ارمنستان، دیاسپورای ارمنی را تشکیل می‌دهند. بیشترین تعداد ارامنه در کشورهای روسیه، ایالات متحده، ایران، فرانسه، ترکیه و لبنان زندگی میکنند [2]. دو کشور روسیه و ایالات متحده نزدیک به سه میلیون نفر از دیاسپورای ارامنه را در خود جای داده‌اند. [3] لابی ارامنه در ایالات متحده یکی از عمده ترین لابی‌ها به شمار می‌رود. زیگنیو برنزیسکی معتقد است تأثیر گذارترین لابی‌ها در آمریکا به ترتیب لابی یهودیهای آمریکا، کوبایی‌های آمریکا و ارامنه آمریکایی می‌باشند. [4]

دیدگاه‌ها

دیاسپورای ارامنه بطور کلی دارای دو نگاه ملی و بین‌المللی در رابطه با ارامنه و سرزمین مادری خود می‌باشند. گرچه دیاسپورای ارامنه دارای سازمانها و مجامع مختلفی هستند ولی در بین آنها سه سازمان ارمنی که همگی در آمریکا فعالیت می‌کنند از اهمیت بیشتری برخوردارند. بررسی دیدگاههای این مجامع که به نوعی عنوان نمایندگی دیاسپورای ارامنه سراسر جهان را یدک می‌کشد نشانگر دارا بودن اهداف یکسان در بین آنها می‌باشد. کمیته ملی ارامنه آمریکا (ANCA)، مجمع ارامنه آمریکا (AAA) و کمیته روابط مردمی ایالات متحده & ارمنستان (USAPAC) از بزرگترین سازمانهای ارامنه در جهان هستند [5] که به نمایندگی از دیاسپورای ارامنه در سراسر جهان منافع ارامنه خارج از ارمنستان و داخل ارمنستان را دنبال می‌کنند. دیاسپورای ارامنه در خارج از ارمنستان بطور کلی تاکنون اقدامات خود را بر روی چهار موضوع بیشتر متمرکز کرده است که بدین شرح می‌باشد:

1. شناسایی کشتار ارامنه: دیاسپورای ارامنه، بزرگترین مانع در جهت شناسایی کشتار 1.5 میلیون ارمنی توسط امپراطوری عثمانی و جمهوری ترکیه بین سالهای 1915 تا 1923 را دولت ترکیه می‌دانند که یکی از متحدین آمریکا در منطقه و از اعضای مهم ناتو به شمار می‌رود. شناسایی کشتار ارامنه از محوری ترین ماموریت‌های دیاسپورای ارامنه به شمار می‌رود.
2. اعلام خودمختاری برای ناگورنو & قره باغ: لابی ارامنه معتقد است ناگورنو قره باغ، بخشی از سرزمین تاریخی ارمنستان به شمار می‌رود که که استالین این بخش را ضمیمه آذربایجان کرد تا بتواند با استراتژی اختلاف بیندازد و حکومت کن نفوذ خود را در قفقاز جنوبی حفظ کند.
3. حمایت از تبصره 907 قانون حمایت از آزادی: تصویب این قانون در سال 1992 در کنگره آمریکا، دولت این کشور را ملزم ساخت تا از هرگونه کمک مستقیم به آذربایجان خودداری کند. این قانون در واکنش به تلاشهای آذربایجان در جهت منزوی کردن و فلج کردن ارمنستان و قره باغ در کنگره آمریکا تصویب شد. با این وجود بعد از حوادث یازدهم سپتامبر 2001، و پیوستن آذربایجان به متحدین آمریکا در جنگ با تروریسم اجرای این قانون با دستور رییس جمهور آمریکا معلق گردید و تاکنون نیز این تعلیق ادامه دارد.
4. گسترش روابط بین ارمنستان و ایالات متحده: دیاسپورای ارامنه شروع دوستی ارمنستان و آمریکا را از زمان کشتار ارامنه می‌دانند و معتقدند برخی رهبران آمریکا همچون وودرو ویلسون (بیست و هشتمین رییس جمهور آمریکا)، هنری مورکنتا (سفير ایالات متحده در امپراطوری عثمانی) کلارا بارتون (بنیانگذار صلیب سرخ آمریکا) [6] نقش مهمی را در جلوگیری از نابودی بیشتر ارامنه داشته‌اند. ایالات متحده از جمله اولین کشورهایی بود که استقلال ارمنستان را در سال 1991 به رسمیت شناخت و حتی مقامات آمریکایی در دسامبر 1988 و با وجود فضای جنگ سرد، در اقدامی بی سابقه به زلزله زدگان ارمنستان کمک کردند.

ظرفیت‌های تأثیر

دیاسپورای ارامنه با آگاهی کامل به وجود پتانسیل انسانی قابل توجه در کشورهای مختلف جهان و خصوصاً جمعیت تأثیر گذار در ایالات متحده، سعی در استفاده از این ظرفیت‌ها را دارد. از جمله اساسی ترین فاکتورهایی که دیاسپورای ارامنه از آنها به عنوان عامل همگرایی در بین ارامنه پراکنده جهان استفاده می‌کنند ترویج و انتشار واقعه کشتار ارامنه و متعلق بودن قره باغ به ارمنستان می‌باشد که در این راستا فعالیتهای گسترده ای را در بین ارامنه سراسر جهان به عمل آورده‌اند. نگاهی به اقدامات دیاسپورای ارامنه نشان می‌دهد توجه به این دو موضوع و انتقال نسل به نسل آن، در بین ارامنه جهان از اهمیت به سزایی برخوردار است.

اهمیت این دو موضوع به قدری است که ارامنه در قبال عادی سازی روابط ارمنستان با ترکیه خواستار شناسایی کشتار ارامنه از سوی ترکیه و حل مناقشه قره باغ و اعلام خودمختاری قره باغ می‌باشند. نفوذ دیاسپورای ارامنه در بین سیاستمداران داخلی ارمنستان تا حدی است که سرز سارکسیان رییس جمهور ارمنستان قصد دارد برای جلب رضایت دیاسپورای ارامنه در عادی سازی روابط این کشور با ترکیه به کشورهای آمریکا، فرانسه، لبنان و روسیه سفر کند که در سفر خود به آمریکا، با تظاهرات اعتراض آمیز ارامنه لس آنجلس به عنوان بزرگترین شهر ایالت کالیفرنیا که اکثریت ساکنین آن را ارامنه تشکیل می‌دهد، روبرو شد [7].

طبق گزارش بانک جهانی حدود یک میلیون ارمنی در ایالت کالیفرنیا زندگی می‌کنند که درآمد آنها 15 برابر مجموع تولید ناخالص جمهوری ارمنستان می‌باشد. در واقع یکی از کانونهای اصلی دیاسپورای ارامنه برای لابیگری و نفوذ در سنا و مجلس نمایندگان و همچنین سایر سیاستمداران ایالات متحده این ایالت به شمار می‌رود. [8] هرچند دیاسپورای ارامنه تلاش خود در لابیگری برای نیل به منافع مد نظر ارامنه به عمل آورده است ولی آیا واقعا آنها از همه ظرفیتهای خود استفاده کرده‌اند و توانسته‌اند نتیجه قابل قبولی را

کسب کنند.

آیا لابی ارمنه موفق شده است همچون لابی یهودیها از آمریکا یک متحد استراتژیک برای ارمنستان فراهم سازد. مطمئنا لابی ارمنه به چنین موفقیتی نرسیده، چرا که همسوسازی سیاستهای ایالات متحده با خواسته های دیاسپورای ارمنه با موانع زیادی روبرو است. در این میان، هرچند درخواست ارمنه از آمریکا برای تحت فشار قراردادن ترکیه در شناسایی کشتار ارمنه تاکنون به موفقیتی نایل نگشته، اما دیاسپورای ارمنی با تلاش های اخیر خود توانسته پس از کسب رضایت سنای بلژیک (1978)، مجلس فرانسه (1998) و پارلمان اروپا برای شناسای قتل عام ارمنه، قطعنامه شناسایی نسل کشی ارمنه در دوره عثمانی را در کنگره ایالات متحده به تصویب برساند.

این اقدام این درحالی صورت پذیرفته که برخی مقامات اجرایی واشنگتن از جمله هیلاری کلینتون و شخص باراک اوباما در این خصوص ابراز ناخرسندی کرده اند. [9] سیاستمداران آمریکایی به خوبی به این امر واقفند که تصویب چنین موضوعی به معنای از دست دادن یکی از اعضای کلیدی ناتو یعنی ترکیه می باشد، خصوصا آنکه در شرایط فعلی 70 درصد پشتیبانی هوایی نیروهای ائتلاف در عراق از طریق پایگاه اینجریلیک ترکیه انجام می گیرد. [10] دولت ترکیه پیش از این در واکنش به تلاش لابی ارمنه برای تصویب قطعنامه کشتار ارمنه در دوره عثمانی، تاکید کرده بود که هرگونه به رسمیت شناختن کشتار ارمنه از سوی دولت یا کنگره ایالات متحده روابط طولانی مدت دو کشور را با تهدید جدی روبرو خواهد کرد. [11]

از سوی دیگر شرایط منطقه ای قفقاز و سیاست گسترش ناتو به شرق (قفقاز و آسیای مرکزی)، ایالات متحده را بر آن داشته است تا از آذربایجان و گرجستان به عنوان دو مهره کارآمد در این منطقه استفاده نماید که مهمترین آن انتقال انرژی از این منطقه به اروپا می باشد که در واقع آذربایجان به عنوان قطب انرژی این منطقه به شمار می رود. حمایت ایالات متحده از ارمنستان در مقابل آذربایجان در شرایط فعلی با سیاستهای این کشور همخوانی ندارد. معلق گذاشتن تبصره 907 قانون حمایت از آزادی توسط روسای جمهور ایالات متحده از سال 2001 به معنای آن است که در شرایط فعلی ایالات متحده منافع حاصل از اشتراک خود با آذربایجان را بر منافع حاصل از لابی دیاسپورای ارمنه ترجیح داده است و لابی ارمنه را در موضوع ناکام گذاشته است.

نتیجه گیری

دیاسپورای ارمنه از ظرفیت قابل توجهی از نظر نیروی انسانی و پشتیبانی مالی برخوردار می باشد و در صورت بکارگیری تمام این ظرفیت از قدرت قابل توجهی در پیگیری اهداف خود برخوردار خواهند شد. به رغم تصویب اخیر قطعنامه کشتار ارمنه در دوره عثمانی در کنگره آمریکا، بنظر می رسد دیاسپورای ارمنه تاکنون موفقیت چشم گیری در لابی گری برای منافع ارمنستان نداشته است.

موقعیت ویژه ارمنستان و ضعف ژئوپولیتیکی این کشور، وابستگی جغرافیایی (محصور بودن در خشکی)، وابستگی انرژی، رقابت غرب و روسیه در قفقاز، چالش جدی ارمنستان با دو همسایه شرقی (ترکیه) و غربی (آذربایجان)، اتحاد آمریکا با آذربایجان و ترکیه به عنوان دشمنان و رقبای سیاسی ارمنستان و اختلاف در برخی دیدگاههای دولتمردان ارمنستان با دیاسپورای ارمنی را می توان مهمترین موانعی برشمرد که دیاسپورای ارمنه با آن روبرو هستند و در نتیجه آنها در رسیدن به اهداف خود با مشکل روبرو ساخته است. با این ملاحظه، بنظر می رسد با توجه به افزایش اهمیت کشور آذربایجان برای غرب به عنوان آلترناتیو انرژی و افزایش نقش ترکیه در معادلات منطقه ای دیاسپورای ارمنه بایستی با تعدیل در راهبردهای خود و هماهنگی با دولتمردان ارمنستان فرایند عادی سازی روابط این کشور با ترکیه را سرعت بخشد.

منابع

1. Boston University to Host International Conference and Student Workshop on the Armenian- diaspora Asbarez Staff، Jan 29th, 2010

<http://www.asbarez.com/2010/01/29/boston-university-to-host-international-conference-and-student-workshop-on-the-armenian-diaspora>

2. Armenia seeks to boost population، 21 February 2007

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/6382703.stm>

3. Diaspora's Contribution to Armenia's Economic Development

Victoria Minoian and Lev Freinkman, The World Bank

<http://info.worldbank.org/etools/docs/library/victoriaminoian.pdf>152388

4.[5] Armenian American lobby en.wikipedia.org/wiki/Armenian_American_lobby. لابی و لابی گدر آمریکا، بهزاد احمدی لفورکی، موسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین المللی ابرار معاصر تهران، تهران 1387، ص 149-173

[6]. کلارا هارلو بارتون (فرشته میدان جنگ)، 27 آوریل 2008

<http://www.america.gov/st/diversity-persian/2008/April/20081110104144eafas0.37521.html>

[7] . دیاسپورای ارمنی وارد عمل گردید ، 06.10.2009
<http://www.trt.net.tr/International/newsDetail.aspx?HaberKodu=5ab32861f-6a8-413b-8234-cea6b886d41c5abc>

8. Development Diaspora's Contribution to Armenia's Economic

Victoria Minoian and Lev Freinkman, The World Bank

<http://info.worldbank.org/etools/docs/library/152388/victoriaminoian.pdf>

[9]. US sees no more Congress action on Armenia measure, forexyard, March 07, 2010

<http://www.forexyard.com/en/news/sees-no-more-Congress-action-on-Armenia-measure-2010-03-05T190058Z-US>

[10]. نادعلی بای، نسل کشی ارمنه: از واقعیت تا افسانه، بینسخه شماره 1652-08/08/1386- مق. زبیزی

<http://www.mardomsalari.com/Template1/News.aspx?Nid=11009> بیبیمز واقعیت

10. Radical US Armenians plan to boycott Clinton meeting. Monday, January 18, 2010

Uuml;mit ENGNSOY، Hürriyet Daily News&

<http://www.hurriyetdailynews.com/n.php?n=radical-us-armenians-plan-to-boycott-clinton-meeting-2010-01-18>

پایان پیام.
نویسنده: آیت اله مرادی، عضو شورای نویسندگان موسسه مطالعات ایران و اوراسیا